

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš se računa po tarifi v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega tiskanih vrstic. Poslana osmrtnica in javnozgodovinska, da- mači oglaš itd. se računajo po ogođbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uređništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kar nefrankovana se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglaš spre- jema upravnništvo ulice Molino pis- colo št. 3, II. nadst. Odprte reklamacije so proste poštnine.

„F. edinstvo je moč!“

Deželni zbor tržaški.

(III. seja dne 25. januarja 1895.)

Glavne, karakteristiške poteze iz te seje navedli smo na kratko že v poslednji šte- vi našega lista. Iz tega kratkega poročila raz- vidno je, po kakšnem pravcu se ravna naš deželni zbor. Iz njegovih predlogov in skle- pov mestnega sveta — saj so gospoda jedna in ista toliko tam, kolikor tu — kaže se geslo nestrpnosti proti slovanskemu življu, geslo, ki odmeva iz deželnozborske dvorane: „Fuori gli schavi!“. Vun s Slovani na poli- tiškem polju, vun z njih jezikom tudi — iz cerkve. To sicer ni geslo enakopravnosti, toda „liberalno“ je v tem smislu, kakor je umevajo tržaška vladajoča gospoda...

Prepusnimo sedaj besedo poročevalcu d'Angeliju o „pačenju“ krajevnih imen v mestni pokrajini tržaški. To poročilo slove- blizo tako-le:

Visoka zbornica! V tej dobi, v kateri se moramo boriti za ohranitev integralnega in neovrženega gospodstva v teh naših pokra- jinah, sijajnega potrjeno po dvestih stoletjih latinske prosvete, treba je naglasiti vsako dejstvo, katero bi utegnile le od daleč po- pačiti narodni značaj, in sicer iz tega vzoka, da se iz „pregrešnega“ našega zanemarjanja ali molčanja nikdar ne bi moglo opravičevati ali izkoriščati položnje, katero je nasprotno starodavnim našim institucijam ter pozitiv- nim zakonom in naredbam.

Sredstvom, s katerimi se na različen način z raznih strani povspesuje maloštevilne nemirneže, ki niso naše narodnosti, pridru- žilo se je v najnovejši dobi tudi pačenje kra- jevnih imen v naši mestni občini.

Odprite specijalni repertorij za Primor- sko, koji je izdala c. kr. osrednja statistična komisija na Dunaju leta 1894., in tam naj- dete drzno stlačena skupej imena kakor „Trieste“ in „Trst“; „Barcola“ in „Barcolje“(?); „Chadino“ in „Kadin“(?); „Guardiella“ in „Verdelj“; „S. Maria Maddalena superiore e inferiore“ in „Sv. Marija Magdalena sgor- nja in spodnja“; „Basovizza“ in „Bazovica“; „Contovello“ in „Kontovelj“; „Santa Croce“ in „Sv. Križ“; „Longera“ in „Lonjer“; „Pro- secco“ in „Prosek“; „Roiano“ in „Roian“; „Servola“ in „Skedenj“ in tako naprej; to so pačenja, ki zadevajo imena v njih bitstvu ter umetno ustvarjajo nomenklature, katerih nikdar bilo ni, v tem ko se za vasij „Banne“, „Opchina“, „Padrich“ in „Trebich“ rabi raz- lično pravopisje, kakor je ono, koje določa mestni statut.

In ako bi se hotelo primerjati imena, ki se dajejo raznim krajem po deželi, z imeni, ki se nahajajo v starem katastru, lahko je

prepričati se, da se je izgovarjanje skoro vseh popačilo v ta namen, da se jih prikroji pisavi jezika, ki ni naš in katerega ne poznamo (Ali ignorujemo? Stavec). To je stvar iz- redne važnosti, ako pomislimo, od kod iz- vira. Kajti gori omenjeni repertorij izšel je s pomočjo vladnih organov; zato nosi na sebi i službeni pečat; dá, po predgovoru (uvodu) „namenjen je, da služi kot pomožna knjiga ne le v politične svrhe vladne uprave ter javnim in trgovskim interesom prebival- stva, ampak tudi kot pripomoček geografom in topografom, jezikoslovcem in zgodovinar- jem ter statistikom po zvanju v njih posebnih delih“.

Mora se tudi pripomniti, da vsak jeziko- slovec in geograf more zajemati iz tega vira v taki obliki, katera mu bolj ugaja in zato more popačiti in spremeniti krajevna imena ter krstiti gore, griče, planjave, reke, mesta, vasi in gradove s pekvarjenimi imeni, njih izvori in s takim pravopisom, kateri se studi sami naravi dotičnih krajev in katero odbi- jata glas njih morja in njih neba.

Kakšne važnosti pa more postati s časom to nadomeščevanje, katero je omogočila volja vlade, nihče ne bode tajil, doznavši, da so se vsled brezbržnosti našega ljudstva ita- liška imena nekaterih post-jank v juljskih planinah ter gorska imena in pa njih doline nadomestila v službenih spisih s slovenskimi imeni ter da je vojaška kartografija poslednji čas skoro popolnoma opustila italijansko no- menklature, katero je rabila več stoletij ter vsprejela tako, o kateri se ne zna, katerega jezika ali plemena je in od kod je došla...

Poročilo navaja nadalje, da so zemlje- vidi, ki so v okoličanskih šolah v porabi, po- polnoma v soglasju z repertorjem gledé „popačenih“ imen, potem pa preide na zgo- dovino, da dokaže pristnost in prvotnost italijanskih (odnosno latinskih) imen Trsta in okolice. Tu navaja Julija Cezarja, Plinija in Straba, ki govorijo o „Ter- geste“, katero so zgradili Rimljani, da bi strahovali vojvode Ilirce in potem je „Ter- geste“ postala kolonija velike rimske matere. (K temu bi dodali le jedno opazko, ki se nam vsiljuje, da si nismo zgodovinarji. Ako so torej, kakor trdi poročilo, stari Rimljani zgradili kolonijo „Tergeste“ (= Trzišče), da bi se branili pred Ilirci, bili so menda isti Ilirci v današnjem Primorju že naseljeni, predno so Rimljani zgradili svojo kolonijo v obrambo proti njim. To je logično. Kdo se je torej naselil v ilirsko, slovansko zemljo?) In take citate navaja učeno sestav-

*) Naj nam pové gospod poročevalec, kdo so bili „Ilirci“ dotične dobe? Latinskega pokolenja iz- vestno ni! Uredn.

In tako sem menila, da zveste še zadosti zgodaj. —

— Ne gobezdajte, prosim vas! — pre- sečem besedo klopetači babi in pohitim vun, da pred odhodom kupim Naji svilen ruto in fine volne. Zares, ves nestrpljiv sem bil, da pridem čim preje v selo ter da s sest- nem z Najo. Vozeč se tja sem mislil, več kakó uprizorim ta sestanek, nego kakó skon- čam upor.

Kaj naj povem o uporu? V prvem hipu sem že spoznal, da sporočilo ni bilo proti- rano. Še par minut, in prekasno bi bili do- šli za župnika in starešine. Ječa je že go- rela na jednom voglu. No, v vasi smo imeli lahak posel. Bilo je tu samo nekaj ljudi. Tudi na polji ni bilo mnogo težje. Kmetje — ni jih bilo baš Bog zna koliko, — ležali so na trehulih po zemlji, da preprečijo ora- nje ter se obešali za kolesa vlastelinskih pljugov; bilo je ondi tudi silno vikanje, da je spahija podkupil sodišče in gospodo in starešinstvo; no, ko so se pa približali vo- jski z bajoneti ter dvojico, trojico pritirali

ljeno poročilo v dokaz, da smo Slovani na Primorskem pritepenci na italijški zemlji! Ur.) Potem prehaja poročilo na razne listine (ku- pnaprodajne pogodbe itd.) iz prejšnjih stoletij, v katerih se nahajajo imena Prosecco, Baso- vizza, Opchiena, Longera, Santa Croce itd. A to ne dokazuje po našem menjenju čisto nič, kajti v arhivih je na stotine starih listin, v katerih se nahajajo ista imena pisana tako, kakor jih je rabil narod in sicer pisana po starem pravopisju. — Poročilo naglaš- a potem pravopisje v starih zemljiških knjigah in določbo mestnega statuta iz leta 1850. ter naredbe c. kr. namestništva iz novejša dobe, da se namreč ne smejo rabiti v službenih spisih mestnega magistrata druga krajevna imena, kakor ona, ki so določena v mest- nem statutu, in omenja, da se jednaka po- pačena imena nahajajo tudi na Goriškem in v Istri, takó npr. „Aglej“ (?) za starodavno, slavno „Aquileia“; „Trzie“ za „Monfalcone“; „Koper“ in „Kopar“ za „Capodistria“; „Pe- ran“ (?) za „Pirano“; „Porec“ (?) za „Pa- renzo“; „Motovan“ (?) za „Montona“ itd. Poročilo zaključuje s pozivom, da je „naša dolžnost slovesno protestovati proti počas- nemu, toda stalnemu podiranju naše italijan- ske omike, katero moramo čisto izročiti na- šim sinovom, kakor smo jo dobili od naših pradedov“, ter predlaga resolucijo:

„Deželni zbor tržaški slovesno protestuje proti pačenju krajevnih imen v mestni po- krajini tržaški, katero se je uvedlo kljubu zgodovini, običajem in zakonom v repertorijih monarhije, izdanih s pomočjo vladnih orga- nov, ter nalaga dež. odboru, da stori na kom- petentnem mestu najenergičnejše korake, da se toliko v glavnih, kolikor v posebnih re- pertorijih, katere objavlja vlada povodom ljudskega štetja vsakih 10 let, bodo navajala imena krajev in vasij le v taki obliki, ki je izrečno določena v starih katastralnih mapah in utemeljena po določbah domačega statuta“.

Prvi je spregovoril o razpravi vladni za- stodnik, namestniški svetovalec bar. Conrad. Omenil smo že zadnjič, da je pozdravil re- solucijo z veseljem, češ, da more ista dati povod, da se odstranijo nesporazumljenja gledé pravopisja krajevnih imen. Omenil je tudi ministerske naredbe, vsled katere se mo- rajo v takih pokrajinah, kjer živijo različne narodnosti, rabiti v repertorijih imena tudi druge, odnosno celó tretje narodnosti. Mestni magistrat se ni ravnal po tej naredbi, zato moralo ga je popraviti namestništvo. Naglašal je tudi, da uporaba slovenskih kra- jevnih imen nikakor ne more ža- liti italijanskega jezika; težko pa je določiti dobo, iz katere naj bi se zajemalo pravopisje v repertorijih. ... V nadaljnjem

teku svojega govora omenil je neprevedeni imeni „Padrich“ in „Trebich“, in da bi bilo za isti umestno slovensko pravopisje namesto italijanskega, kljubu temu pa se pisati po ita- lijanskem pravopisju, kar je dalo Slovincem že povod za protestovanje; nihče da ni mi- silil stavljati italijanskega jezika v drugo vrsto, kajti istemu dala se je vedno prednost itd. Iz Venezianove replike nam je še ome- niti, da je isti hotel Slovincem osmešiti s tem, da je navajal iz starih listin, kakó so prejšnja stoletja „slavi“ ali „morlaci“ hodili ropat in požigat v tržaško okolico in s tega zaključuje, da semenda niso „bratje“ morili med seboj, ampak da je bilo tu na- seljeno italijansko prebivalstvo. —

Dodajemo le še drugo resolucijo brez komentarja. Ista slove:

„Z ozirom na okolnost, da vpisovanje porok, porodov in smrti, kakor je v porabi dandanes, ne more odgovarjati svojemu na- menu in je protivna načelom na- predne omike, sklepa deželni zbor tržaški, da se s posebno postavo od vzame duhovščini vodstvo civilnih matric ter da se isto izroči upravnim organom posamičnih občin. Nalaga se deželnemu od- boru, da vloži v tem smislu prošnjo predsed- ništvu ministerskega sveta in predsedništvu poslanske zbornice.“

Politiške vesti.

Ministerski predsednik ogerski, bar- ron Banffy, dogovarjal se je baje te dni z nekim odličnim članom magnatske zbornice o obeh še nerešenih cerkveno-poli- tiških osnovah: o recepciji Židov in o svobodnem izvrševanju vere. Sploh se sodi, da bi bilo ministerstvo Banffyjevo — da se le vzdrži na krmilu — pripravljeno popustiti marsikaj ne le gledé forme, ampak tudi gledé jedra teh dveh zakonskih načrtov.

Kralj Aleksander srbski se hoče baje zaročiti. Njegovemu potovanju v Biaritz da je v prvi vrsti le ta namen, izprostiti si dovoljenje od matere mu kraljice Natalije, da se more zaročiti s hesensko princeso Si- bilo. Ako je to res, potem bi bil to zopet jeden korak v programu velikonemške poli- tike, pridobivati nemškemu vplivu kar se le da največ tal v balkanskih državah. V izvrše- vanju tega svojega programa je nemška di- plomacija zares zelo dosledna. Saj vidimo: Grška, Rumunska in Bolgarska imajo že nemške dinastije, sedaj pa naj še hesenska princesinja Sibila pomnoži nemški vpliv v Belemgradu. Z ozirom na ta dejstva bilo bi pač odveč naglašati, kdo postopa agresivno in kdo sili Evropo v ta tako strašno dragi oboroženi mir!!!

kot drugekrat, a i jaz sam sem to dobro občutil. Zato nastane na moje besede silno vikanje.

Ne vdamo se! Prodali so nas starešine in župnik. Dobili so najbolje zemlje, pa drže s spahijo proti narodu. A kam naj gre toliko ljudstva, ko so mu vse vgrabili? — Pa še vse to ne zadostuje lačnim volkom, nego kradejo še to-le pokopališče, kjer nam počiv- vajo dedje in pradedje od pantiveka, — še od takrat, ko smo prišli iz Hercegovine pred dve sto leti!

Tu mi padejo na um Najine besede, ter se prepadem. Skočim naprej in na ničesar pazé začnem ostro gladati mej svet, ni-li tudi ona ondi. Odleglo mi je, ko je nisem našel nikjer. Pa vendar se nisem čisto nič pomiril. In tedaj je bilo prvokrat, da sem, postal zmešan. Še več, popolnoma prestrašen sem bil, ko sem pomislil, da me more ona videti ondi. Kaj bo storila? Sovražiti me bo začela, ko vidi — da sem jaz oni — ah do vruga! Pa da so izbrali baš mene!

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

Naja.

Hrvatski pripoveduje Kaaver Šandor-Ojalski.

— Je-li bila Naja?

— Ne vem, kako ji je ime, ali boga mi, lepa je bila! Ej, mladi gospod, vi pač dobro veste, kaj velja! — in stara moja gospodinja se je lokavo-saljivo nasmešnila in požugala s prstom.

— A, pojte mi! — razhudil sem se na njo, a ona:

— Čakajte čakajte, gospod, prinesla je nekaj za vas! Dá, dá! Donesla je — ko- šarico.

— Pa zakaj ji niste povedali, kje sem!

Čemu? Há, há, há! Itak ste bili pre- daleč. Pa sem mislila — nikar se ne jezite! — mislila sem, da vam bi morda ne bilo ljubo. Seveda, vrag vedi, kakšne so danda- nes punice! Ne sramuje se nič, pa vas išče, ker se je zgodila nesreča! Saj me razumete.

Laistnik ponosno druzstvo „Edinost“ — Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.